

Buurtwandeling

Maritieme wijk

MAISON DES CULTURES
ET DE LA COHESION SOCIALE
DE MOLENBEEK-SAIN-T-JEAN
HUIS VAN CULTUREN
EN SOCIALE SAMENHANG
VAN SINT-JANS-MOLENBEEK

Onze wandeling begint aan Simonis station (Godiva gebouw). De organisaties die in het rood staan zijn degene waar we een bezoek aan brengen. Degene die in het groen staan zijn de organisaties die we even passeren met een korte uitleg.

We eindigen aan de Akenkaai.

Inleiding

Naar jaarlijkse gewoonte organiseert Lasso i.s.m. enkele laatstejaarsstudenten van Erasmushogeschool Brussel een buurtwandeling.

Dit jaar nemen we je mee op sleeptouw doorheen de Maritieme wijk in Molenbeek. We voorzien je van allerlei interessante weetjes en loodsen je binnen bij een aantal socio-culturele, jeugd- en kunstorganisaties.

We gaan jullie onderdompelen en laten inspireren door wat deze wijk te bieden heeft. Onze wandeling leidt ons naar Crew vzw, een experimenteel kunstgezelschap. Naar Allée du Kaai, een tijdelijk autonoom sociaal-cultureel centrum aan het kanaal. We springen binnen bij Try-Out Brussel, een project van vzw Alba, dat werkt met en voor jongeren buiten het reguliere schoolsysteem.

En nog zo veel meer!

Geniet ervan!

Statistische gegevens Havenwijk

- Bevolkingsdichtheid (inw/km²): 10.272,01 (gem. havenwijk) / 7.154,66 (BHG)
- Gemiddelde leeftijd: 31,63 (havenwijk) / 37,44
- Seniorencoefficiënt (80+/60+) 17,94 / 24,74%
- Aandeel uit Noord-Afrika: 9,4% / 3,92%
- Aandeel vreemdelingen in totale bevolking: 34,23% / 33,06%
- Economische afhankelijkheidsratio (%): 59,32% / 56,0%

2012

- Werkloosheidsgraad (%): 35,12% (=2409 personen) / 22,69%
- Werkloosheidsgraad bij jongeren (%): 47,84% / 38,6%
- Totale bevolking: 17.462 in Havenwijk (man: 9050 & vrouw: 8412) / 1.154.635 in BHG
- Oppervlakte van de wijk: 1,70 km²

Geschiedenis

Eind 19 eeuw werd onder andere door de gemeente Molenbeek de gewestelijke spoorwegring aangelegd die het Noordstation met het Zuidstation zou verbinden (en dus Vlaanderen en Molenbeek). Er werd ook een gigantisch goederenstation gebouwd, het Weststation, dat de drukte nog verhoogde. Drukke die reeds aanwezig was door alle activiteiten rond het Kanaal van Charleroi. Vroeger zorgde deze spoorweg de grens tussen stad en platteland. Nu krijgt dit station een nieuwe bestemming zodat ze de twee delen van de gemeente kan verenigen.

Het Kanaal van Charleroi speelde een kapitale rol in de ontwikkeling van Molenbeek (en per uitbreiding van gans België). Het werd in 1832 gegraven. De aangrenzende zones werden ware industriële paradijzen. Grondstoffen en brandstoffen werden ontscheept in Molenbeek, waar ze werden opgeslagen, verwerkt en waar ze van daaruit over het hele land werden geleverd. Het kanaal van Charleroi, dat van Henegouwen komt, werd ter hoogte van de Sainctelettesquare verbonden met het Kanaal van Willebroek en werd de belangrijkste verbindingsweg tussen het zuiden en het noorden van België.

De Havenwijk kende een razendsnelle ontwikkeling onmiddellijk na de opening rond 1900 van het douane-, spoor- en havenstation 'Thurn & Taxis'. Dit station werd gebouwd op een site die ooit aan Molenbeek toebehoorde, maar in 1897 aan Brussel werd gehecht.

De wijk, die de Havenwijk wordt genoemd, had een zeer verscheiden uitzicht. Er bevonden zich zowel burgerwoningen, sociale woningen als fabrieken. Deze fabrieken waren vooral gespecialiseerd in de verwerking van eetwaren die werden aangevoerd en ingeklaard in Thurn & Taxis (alcohol, tabak en koloniale waren). In de jaren 1860 kreeg Sint-Jans-Molenbeek de bijnaam 'Petit-Manchester'.

Langs het kanaal leverden honderden bedrijven en fabrieken werk aan duizenden arbeiders. Wat ooit een klein dorp was langs de Molenbeek en de Gentsesteeweg groeide uit tot één van de meest geïndustrialiseerde voorsteden van Europa. Een sterke verstedelijking deelde Molenbeek op in drie delen met een eigen karakter.

- Zuidwaarts zorgden de aanleg van Ninoofsesteenweg en kanaal voor grootschalige bedrijfsontwikkeling. Vele werkplaatsen daar verwerkten nevenproducten van de Slachthuizen van Brussel en Anderlecht.
- In het oudere gemeentecentrum zorgde het bestaande dorpsstratenpatroon voor kleinschaliger fabrieksbouw met een sterkere vermenging met woningen en sociale voorzieningen.
- In het noorden ontwikkelde de Havenwijk zich rond de Brusselse voorhaven en het logistieke centrum Thurn & Taxis. Vele bedrijfsactiviteiten hadden hier te maken met opslag en overslag van goederen.

De naam Tour & Taxis is afkomstig van de familienaam Von Thurn und Taxis. Deze familie stichtte het Europese postsysteem op en gebruikte de moerassige terreinen langs de haven als weide voor de paarden. Tot in de 18de eeuw organiseerden zij de postverdeling vanuit Brussel. Frans Von Tassis dokterde het originele systeem uit van "koeriers te paard", die elkaar in elke stad aflostten. Zo hield deze beroemde familie 335 jaar lang de touwtjes in handen bij de Post.

Het goederenstation werd gesloten in 1994. Het Koninklijk Pakhuis werd volledig gerestaureerd. Momenteel wordt de site herontwikkeld als een evenementenlocatie, bedrijvent centrum, park en woonwijk. Onder andere eventen zoals de antiekbeurs Brafra, de Brussels Design Market en het Festival Couleur Café worden er georganiseerd.

Op het einde van de 19de eeuw werd België de vijfde economische macht in Europa. In Brussel werden talloze handelstransacties uitgevoerd en voortdurend transitogoederen verscheept. Daarom was een nieuwe haven een absolute noodzaak. Tour & Taxis leek de ideale plaats daarvoor: de site lag langs het kanaal, gaf uit op de poorten van de stad en was nog weinig verstedelijkt. Dus werden er haveninstallaties en spoorwegen aangelegd.

In 1910, een tiental jaar na de feestelijke opening van de werf door koning Leopold II, werden de prestigieuze gebouwen, het Koninklijk Pakhuis met de bijgebouwen en het Goederenstation (dat werd gebouwd onder leiding van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS), de toenmalige eigenaar van dit terrein) voor het eerst in gebruik genomen. Dit enorme complex voor de uitklaring en opslag van goederen werd het centrale knooppunt voor transitogoederen in de hoofdstad.

De bloeiperiode van Tour & Taxis situeerde zich in de jaren zestig, toen er meer dan 3.000 werknemers op de site werkten. Maar door de oprichting van de Europese douane enkele jaren later verloor de site haar bestaansreden. De gebouwen werden geleidelijk aan verlaten en uiteindelijk werd de site te koop gesteld.

Vanaf 1955 trok de industrie echter weg. Vanaf 1965 begon ook de stadsvlucht en verdwenen de krachtiger maatschappelijke dragers. Oud-Molenbeek verarmde. In leegstaande woningen kwamen nieuwe, armere, bevolkingsgroepen; eerst Spanjaarden en Italianen, later Marokkanen en Turken, meer recent ook Zwart-Afrikanen en Oost-Europeanen.

Vanaf 1975 probeerde de overheid die armoede te bestrijden d.m.v. saneer-, afbraak- en nieuwbouwprojecten. Midden jaren 1990 groeide het besef dat er een allesomvattende aanpak nodig was die rekening houdt met de noden van die bevolkingsgroepen zodat ook zij kunnen genieten van de heropleving van hun wijken.

De havenactiviteiten zijn naar het noorden opgeschoven, het goederenverkeer per trein is op zijn retour en de grenzen binnen de EU zijn afgeschaft. Het kanaalgebied had grote moeite met het wegtrekken van de industrie. Jarenlang was er géén interesse voor dit gebied. Maar daar is de laatste jaren een complete kenterring in gekomen. De overheid is er bijzonder actief en beetje bij beetje veranderd het beeld. Investeerders zien er weer de mogelijkheden van in, er vestigen er zich nieuwe economische activiteiten en er komen nieuwe groepen bewoners

De Brusselse overheid vatte het plan op voor een Masterplan voor de Kanaalzone. De Havenwijk maakt deel uit van de Kanaalzone. Er werd een wedstrijd uitgeschreven en het ontwerpteam van Alexandre Chenetoff kreeg de opdracht in handen. Dit bureau werkt met architecten, landschapsarchitecten en stedenbouwkundigen.

Op de site van Tour & Taxis werd ondertussen het Koninklijk pakhuis volledig gerenoveerd. Jaarlijks vind op de site ook het muziekfestival Couleur Café plaats. De succesvolle renovatie van het Koninklijk Pakhuis ,de Magazijnen en het Hôtel de la Poste gebeurde met het grootste respect voor het historisch erfgoed.

In juni 2008 beloonde Europa Nostra (=pan-Europese federatie van 250 niet-gouvernementele organisaties en non-profitorganisaties uit 45 landen, die zich gezamenlijk inzetten voor alles wat met het behoud van cultureel erfgoed en stedelijke en rurale planning te maken heeft.) deze, door het publiek reeds gesmaakte, ingreep met een medaille voor conservering en herontwikkeling. De drie gebouwen, alsook de open ruimte met zijn evenementen in grote tenten, lokken inmiddels meer dan 500.000 bezoekers per jaar.

In de lente van 2015, werd het nieuw park van 10ha opengesteld voor het publiek. Dit park geeft structuur aan de site waarop nog 350.000 m² kan gebouwd worden. Er zal begonnen worden met het bouwen van de eerste woningen achter 'Gare Maritime'. Er zal ook worden voorzien in een nieuwe ondergrondse parking aan de hoofdingang van de site.

Het potentieel voor nieuwe duurzame kantoren werd reeds aangesneden met het energie-passieve kantoorgebouw dat in november 2014 in gebruik werd genomen door Leefmilieu Brussel en intussen werd verkocht aan de verzekeringsmaatschappij Intégrale. De bouwwerken voor het nieuwe Vlaams Administratief Centrum (45.000 m²) zijn in 2015 van start gegaan.

Ook naast de Tour & Taxi site en in de Ribaucourt buurt zien we door heen de laatste jaren een heropleving van de buurt. Het Saint-Remi parkje (waar we straks naartoe gaan) is de laatste jaren heropgeknapt en is dus een voorbeeld van één van deze heroplevingen. De initiatieven van Allée du Kaai zijn ook een mooi voorbeeld over hoe je leegstaande gebouwen en plaatsen kunt gebruiken op een creatieve manier en deze zo terug laten heropleven.

Intergenerationele spelothek 'Speculoos'

De spelothek is in 2008 tot stand gekomen, in het kader van het Wijk-contract Schelde-Maas (herwaarderingsprogramma, gesubsidieerd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

De intergenerationele spelothek "Speculoos" is een ruimte voor spel en gezelligheid, waarmee ze kinderen en volwassenen, maar ook senioren willen aanspreken (bijvoorkeur in gezinsverband).

Speculoos ressorteert onder de Dienst Jeugd van de Gemeente Sint-Jans Molenbeek.

Spelen, dat is vooral genieten, maar ook elkaar ontmoeten, banden scheppen, elkaar ontdekken, delen, leren, zijn verbeelding de vrije loop laten, samenwerken, communiceren, enz.

Naast de speelruimte, worden er ook activiteiten georganiseerd zoals uitstappen, een ontbijt voor de mama's, ...

**Jean Dubrucqlaan 82
1080 Sint-Jans-Molenbeek
02/4280875**

Buurthuis Bevrijders

Het buurthuis 'De Bevrijders' ontvangt al wie het moeilijk heeft met huiswerk en lessen. De kinderen kunnen dus hier terecht voor een aangepaste naschoolse begeleiding in een kalme sfeer. Als er bepaalde vakken zijn die bijgewerkt moeten worden, kunnen we afspreken om een uurtje samen te werken.

Naast huiswerk is er ook plaats en tijd voor educatieve activiteiten. Ruimte voor onthaal en vrijetijdsbesteding met een aanbod aan sociale acties, nabijheidsdiensten en socio-culturele activiteiten voor de wijkbewoners:

- sociale permanentie
- huiswerkbegeleiding, remediëring (lager en middelbaar onderwijs)
- activiteiten, projecten, creatieve ateliers en uitstappen voor kinderen en jongeren
- samenwerking met andere vzw's in de gemeente
- samenlevingsopbouw

Dit gaat uit van de gemeente.

Maasstraat 44
1080 Brussel
02/425.82.74

CREW vzw

Crew is een experimenteel kunstengezelschap dat zich focust op de vraag 'hoe verandert technologie de mens?'. Ze bestuderen de wisselwerking tussen het menselijk lichaam en technologie. Leven in het digitale tijdperk is een proces dat constant in de maak is. De bezieler en oprichter van Crew, Eric Joris vindt het belangrijk om te gaan zien, hoe wij als mens met deze digitale revolutie om gaan maar ook hoe we zelf vorm kunnen geven aan dit digitale tijdperk.

De creaties van Crew brengen de mens fysiek en virtueel, in een virtuele wereld. Deze wereld is op voorhand gefilmd en speelt zich af in de echte wereld. Deze virtuele voorstelling noemen zij een C.A.P.E. (Computer Automatic Personal Environment) Crew spreekt tijdens deze virtuele wandeling over 'immersie', het contact dat je lichaam maakt met de technologie. Tijdens de CAPE word je begeleid door de kunstenaar en wandel je door een ruimte, zo lijkt het of je 'echt' door die wereld aan het wandelen bent. Door middel van een bijhorende koptelefoon en trackers, probeert Crew een wereld zo echt mogelijk na te bootsen.

Nu zijn ze ook bezig aan een project voor 2018 waar ze patiënten met psychologische problemen (gaande van depressie tot psychoses) – onder begeleiding van het Guislain team – in immersieve situaties plaatsen.

Vandernootstraat 23, 1080 Sint-Jans-Molenbeek

art@crewonline.com

02/426.60.23

JES

JES Brussel heeft een lange traditie in het werken met jongeren en kinderen. Ze noemen zichzelf een stadslabo. Ze werken enerzijds rechtstreeks met de jongeren zelf. Of ze nu muziek maken, een ontmoetingsplek zoeken, vorming willen, ... ze krijgen alle ruimte om te experimenteren.

Maar ook wie het spoor naar werk, opleiding of een zinvolle vrijetijdsbesteding even kwijt is geraakt, kan bij JES terecht. En in alles wat JES doet proberen ze jongeren een stem te geven en hen aan te zetten hun eigen toekomst in handen te nemen.

Daarnaast werkt JES ook met partners in de stad. De opgebouwde expertise delen ze met partners. Bovendien staan ze open voor partnerschappen met organisaties die zich ook volop inzetten voor de jonge stedelijke bevolking.

Gastspreekster: Glenn Govaert: Glenn.govaert@jes.be

Werkhuizenkaai 3
1080 Sint-Jans-Molenbeek
brussel@jes.be
02/411.68.83

Zinnode Mariteam

In 2000 werd voor de eerste keer een Zinneke Parade georganiseerd, naar aanleiding van Brussel als Europese Cultuurstad. Sindsdien trekt deze parade tweejaarlijks door Brussel.

De deelnemers zijn artiesten en inwoners die de pluralistische, cosmopolitische culturele rijkdom van Brussel in de verf willen zetten. Het doel is bruggen te bouwen tussen de verschillende gemeenten van Brussel en tussen de verschillende bevolkingsgroepen.

Zinneke was de naam die de Brusselaars gaven aan de kleine Zenne, de rivier die rond de stad stroomde. In Brussel is zinneke ook een straathond en die werden vroeger wel eens in de Zenne gegooid. Een zinneke staat nu voor iemand van een ongedefinieerde afkomst, symbool voor een multiculturele stad.

Ter voorbereiding van de Parade worden 24 'zinnodes' opgericht. Een Zinnode bestaat uit een artistiek team dat aan de slag gaat met verschillende partners en een groep bewoners (tussen de 60 en de 100). Zij gaan een participatief creatieproces aan en werken aan een gedeeld artistiek project rond een bepaald thema.

Gastspreker Peter Veyt: Peter.veyt@gmail.com

Centre communautaire Maritime

Een gemeenschapscentrum ondersteunt de socio-culturele ontwikkeling. Dit centrum doet dit voor de Havenwijk. Een gemeenschapscentrum probeert de uitwisseling en de ontmoeting tussen de bewoners in de wijk te bevorderen en organiseert allerlei activiteiten voor en met de bewoners.

Deze vereniging organiseert in het bijzonder acties met als doel:

- De bevordering van uitwisseling en ontmoeting tussen de inwoners
- Het onthaal van allen in de wijk via netwerking
- De begeleiding van de activiteiten van de inwoners zodat ze zich betrokken voelen
- De organisatie van activiteiten om te beantwoorden aan de behoeftes van de wijk

**Vandenboogaerdestraat 93
1080 Sint-Jans-Molenbeek
02/421.16.00**

École de cirque Bruxelles

De Brusselse circusschool is actief op twee sites, Tour&Taxis in de Havenwijk en ook nog in Sint-Gillis. Circusschool is niet zomaar een 'school'. Het gaat niet om overdracht van kennis maar over ontwikkelen van persoonlijkheid, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid en over groepswerking.

Er worden circusstages georganiseerd voor kinderen en jongeren.

Men hecht belang aan waarden zoals vertrouwen, respect en niet-competitiviteit. Men wilt verschillende situaties aanbieden opdat je je op een speelse manier kan ontwikkelen.

Door deze circustechnieken leren ze het werk van een ander respecteren en bieden ze een opening aan voor onbegrensde expressie. Iedereen kan zich ontwikkelen op zijn eigen tempo, fysieke en creatief potentieel.

**Picardstraat 11
1000 Brussel
02/640.15.71**

Allée du Kaai

Allée du Kaai is een sociocultureel project opgezet door Toestand vzw. Deze vzw is al langer actief in Brussel en strijdt tegen leegstand. Toestand vzw probeert een zinvolle bestemming te geven aan leegstaande panden.

Allee du kaai is een burgerproject. Het doel is om samen met de bewoners een sociale dynamiek te ontwikkelen en acties op te starten, die dan verder opgenomen kunnen worden bij de definitieve inrichting.

Het eerste doel was een ludieke en informele ontmoetingsplaats te creëren. Allee du kaai steunt sociale, culturele en sportieve projecten. Daarnaast wordt een participatieve dynamiek ontwikkelt zodat burgers inspraak hebben in de uiteindelijke uitwerking van de site en de omliggende buurt.

Een blik op de goedgevulde agenda voor deze maand, toont dat het ondertussen een zeer dynamische plek geworden is. Een aantal voorbeelden van activiteiten: fietsatelier, luchtacrobatie, ping-pong, skate-board sessies, balkannamiddagen, aikido, houtatelier, ontmoetingsruimte Kyvos...

Gastspreker : Felix Aerts: felix@toestand.be
Havenlaan 49, 1000 Brussel
0474/50.81.94
info@alleedukaai.be

Try-Out Brussel

Try-Out Brussel is een project van Alba vzw. Try-Out is hun nieuw dagbestedingsproject. Dit biedt jongeren die er niet meer in slagen om naar school te gaan, of te functioneren in om het even welke groep, een zinvolle dagbesteding aan.

Om die reden biedt Try-out hen een plaats om tot rust te komen en zonder druk deel te nemen aan een verscheidenheid aan activiteiten. De jongeren staan centraal en samen met hen creëren ze een veilige (actie)plek waar ze nieuwe en vooral positieve ervaringen kunnen opdoen en ze zo opnieuw verbinding kunnen laten vinden met de maatschappij. Dit gebeurt op maat van de jongeren door ieders talent te activeren en vooral door hen terug 'de goesting' te geven om met hun leven verder te gaan op een positieve en constructieve wijze.

Kortom, er wordt een plek gecreëerd waar het toegelaten is om te proberen, te 'Try-Outen', op eigen tempo.

**Gast spreker: Thalyssa Piot: thalyssa.piot@alba.be
Alba vzw – Ondersteunende Begeleiding Brussel
0495/41.76.11**